

Weidevogels Oosteinderpolder en Vosse- en Weerlanerpolder in 1997

Wil Tamis

Een woord vooraf

In het voorjaar van 1997 werden de Oosteinderpolder en de Vosse- en Weerlanerpolder, beide gelegen op het grondgebied van de gemeente Hillegom, op vogels geïnventariseerd door leden van de Natuur- en Vogelwerkgroep Bollenstreek. Vanouds zijn leden van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland ook in deze gebieden actief. De zuidgrens van het werkgebied ligt namelijk bij Hillegom. Daarom leek het mij een goed idee het verslag van deze inventarisatie met toestemming van de auteur ook in de Fitis op te nemen. Een eerdere versie is gepubliceerd in het verenigingsblad De Duinrel, 3e jaargang (nr. 4), november 1997.

Louis van Trig

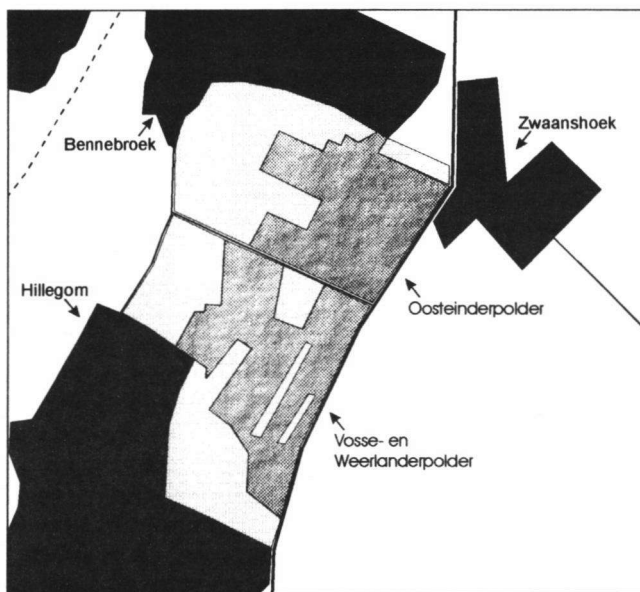
Inleiding

In de Bollenstreek liggen langs de Ringvaart een aantal veenweidegebieden. Dit zijn open graslanden met hoge grondwaterstanden. In dit soort gebieden broeden meestal veel weidevogels. Met uitzondering van de graslanden van Wassergeest zijn er van de graslanden rond Lisse en Hillegom vrijwel geen recente gegevens over de weidevogelstand.

Op verzoek van een aantal mensen uit Hillegom zijn in 1997 de graslanden tussen Bennebroek en Hillegom geteld. Beide gebieden staan nl. onder zware druk van verstedelijking en herinrichting. Deze graslanden hebben geen beschermingsstatus, zoals bijvoorbeeld een Relatienotagebied. Op dit moment 'verrommelt' een deel van het gebied. Het wordt een lappendeken van bedrijfsterreintjes, akkerbouw, volkstuinten, verwaarloosde percelen e.d. Het oorspronkelijke open graslandkarakter staat onder zware druk. In het concept-landschapsbeleidsplan voor de Bollenstreek zijn er diverse bosstroken en fietspaden dwars door het gebied gepland. Deze graslanden zijn onlangs ook in het Raamplan Haarlemmerméérgroen opgenomen. Het doel van dit plan is om tot een groene herinrichting van het westelijke deel van de Haarlemmermeer te komen. De graslanden tussen Bennebroek en Lisse worden in dit plan als een belangrijk onderdeel van het totale landschap van Ringvaart en Haarlemmermeer gezien.

Gebiedsbeschrijving en werkwijze

Het geïnventariseerde gebied ligt tussen de Ringvaart in het oosten, de gemeentegrens van Bennebroek in het noorden, de Herenweg in het Westen en de (Oude) Weerlaan in het zuiden. Op de kaart (figuur 1) is aangegeven welk deel hiervan is geïnventariseerd. Dit deel is ca. 200 ha groot, waarvan ongeveer de helft uit graslanden bestaat. De andere helft bestaat uit bebouwing, akkers, volkstuinten, wegen etc. Het noordelijk deel heet de Oosteinderpolder en het zuidelijk deel de Vosse- en Weerlanerpolder. De Vosse- en Weerlanerpolder heeft een veel hoger slootpeil dan de Oosteinderpolder. De Vosse- en Weerlanerpolder is een typische veenpolder met lange percelen en brede sloten. In de hoger liggende Oosteinderpolder hebben de percelen meer een blokstructuur. Met name in de Oosteinderpolder is een overgangsgebied met stromend water ('duinrellen') aanwezig.

- = Onderzochte delen van beide polders
- = Akkers, bebouwing en volkstuinten binnen beide polders

Figuur 1. Inventarisatiegebied Oosteinderpolder en de Vosse- en Weerlanerpolder.

De Oosteinderpolder en de Vosse- en Weerlanerpolder zijn als deelgebied geteld. Er zijn vier tot vijf veldbezoeken in de vroege ochtenduren afgelegd: twee in april, twee in mei en één in juni. Er is geïnventariseerd volgens de territoriumkarteringsmethode (Hustings et al, 1989).

Aantallen weidevogels in 1997

De getelde aantallen territoria zijn weergegeven in onderstaande tabel. Er zijn hoge aantallen Kievieten, Grutto's, Tureluurs, Slobeenden en Krakeenden aangetroffen. De diverse eendensoorten waren met name goed vertegenwoordigd in de Vosse- en Weerlanerpolder. Dit hangt samen met de aanwezigheid van veel brede (veen)sloten en van een aantal (ver)ruig(d)e percelen, die veel dekking verschaffen. Ook de territoria van Grasmus, Bosrietzanger en Rietgors duiden op een verruiging van het gebied. Met uitzondering van een beperkt aantal territoria van Meerkoet, Scholekster, Wilde Eend, Kievit en Patrijs zijn alle territoria in het grasland vastgesteld! Bijzonder zijn de territoria van Bergeend, Gele kwikstaart en Graspieper. Van de meeste vogelsoorten zijn ook tijdens de latere tellingen de jonge vogels gezien. Voor de Grutto, Tureluur en Slobeend is de ligging van de territoria weergegeven in figuur 2. Verder zijn in de polders territoria aangetroffen van Winterkoning, Koekoek, Tuinfluiter; alle nabij de bebouwing en hagen. Ook is een groot aantal vogels pleisterend of doortrekkend waargenomen: Wintertaling, Watersnip, Oeverloper, Havik, Buizerd (beide roofvogels broeden overigens aan de overzijde in Haarlemmermeer), Aalscholver etc.

Tabel 1. Aantal territoria aan weidevogels in de Oosteinderpolder en de Vosse- en Weerlanerpolder in 1997 (? : exact aantal niet bekend).

	Oosteinderpolder	Vosse- en Weerlanerpolder
oppervlakte	105 ha	90 ha
percentage grasland	50%	50%
Fuut	0	1?
Tamme gans	0	2
Knobbelzwaan	3	1
Bergeend	0	1

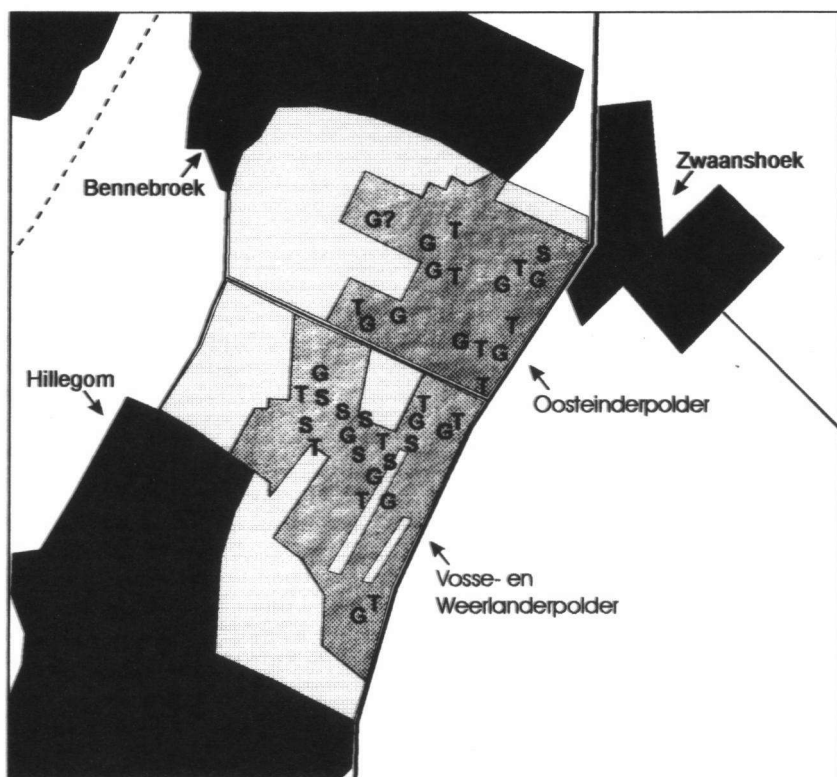
Tabel 1. vervolg.

	Oosteinderpoel	Vosse- en Weerlanerpolder
Wilde eend	20	58
Krakeend	0	7
Slobeend	1	7
Kuifeend	0	8-9
Patrijs	0	1
Fazant	0	6-7
Waterhoen	2	3-4
Meerkoet	9	10
Scholekster	14	16-17
Kievit	25	21
Tureluur	7	7
Grutto	8-9	7
Boerenzwaluw	min. 6	?
Graspieper	0	2
Gele kwikstaart	0	2
Grasmus	1	2
Bosrietzanger	0	3
Rietgors	0	1

Evaluatie

Oude gegevens van deze gebieden zijn bijna niet voorhanden. Er zijn alleen gegevens bekend uit de periode 1972-1977 van het project Randstad en Broedvogels (literatuur). Deze tellingen hadden betrekking op grotere gebieden dan de beide polders. Hierdoor is een vergelijking met de oude gegevens lastig. De Oosteinderpolder behoorde tijdens het project Randstad en Broedvogels tot het telgebied H29. De Oosteinderpolder behoorde tot de grootste oppervlakte grasland in dit telgebied, zodat een vergelijking hier voor een aantal typische graslandsoorten redelijk mogelijk is. Opvallend is dan de aantallen Grutto's en Tureluurs in 1997 ongeveer hetzelfde tot iets hoger zijn dan 20 jaar terug. Hetzelfde geldt voor de Kieviten en Scholeksters.

Deze soorten kunnen echter ook veel in akkers broeden, zodat conclusies hierover moeilijk getrokken kunnen worden. In de periode 1972-1977 werden wel meer en ook andere broedende graslandsoorten aangetroffen, nl. 2-5 Wintertalingen, 4-5 Slobeenden, 0-1 Krakeenden, 4-6 Graspiepers en mogelijke broedgevallen van Wulp en Watersnip.

Figuur 2. Territoria van Grutto (G), Tureluur (T) en Slobeend (S) in de Oosteinderpolder en de Vosse- en Weerlanerpolder in 1997.

Samengevat lijkt de natuurlijke kwaliteit van de Oosteinderpolder enerzijds minder geworden, door de verminderde aanwezigheid van eendensoorten en anderzijds meer door de hogere aantallen Grutto's en Tureluurs.

De Vosse- en Weerlanerpolder vormde in 1975 samen met de Elsbroekerpolder het telgebied L5. Daarbij moet worden bedacht dat de Vosse- en Weerlanerpolder destijds veel groter was dan nu. Hillegom heeft sindsdien een forse uitbreiding naar het noorden ondergaan. Opvallend is dat de aantallen eenden geteld in 1997 in de Vosse- en Weerlanerpolder veel hoger zijn dan in 1975, terwijl die gegevens op een groter gebied betrekking hebben. De aantallen typische weidevogelsoorten als Grutto en Tureluur lijken bij benadering constant gebleven, als we rekening houden met het verschil in oppervlakte. Voor zover dat te beoordelen valt is de waarde van de Vosse- en Weerlanerpolder toegenomen door de aanwezigheid van veel meer eenden(soorten).

In de periode 1972-1977 werd de kwaliteit van het telgebied H29, waaronder de Oosteinderpolder, als goed beoordeeld. Het telgebied L5, de Vosse- en Weerlanerpolder en de Elsbroekerpolder, werd destijds als redelijk beoordeeld. Op basis van de in 1997 aangetroffen aantallen weidevogels behoren de beide polders tot de zeer goede weidevogelgebieden in Zuid-Holland, met name door de hoge aantallen Tureluurs en Slobeenden.

Voor de goede weidevogelstand in deze polders zijn drie belangrijke oorzaken te noemen:

- de gebieden zijn slecht ontsloten, wat veel rust voor de weidevogels betekent;
- het huidige beheer is niet intensief; m.a.w. er zijn hobbyboeren (paarden, schapen e.d.), volkstuinten en verwaarloosde graslanden;
- relatief hoge grondwaterstand met name in de Vosse- en Weerlanerpolder.

Gewenst beleid

Gegeven de grote aantallen weidevogels en de potentie van het gebied, lijken de plannen voor beide polders, die worden geformuleerd in het kader van het Landschapsbeleidsplan voor de Bollenstreek, niet goed. Het betreft met name de aanleg van bosstroken dwars door de gebieden van West naar Oost en van een fietspad dwars door het gebied. In de sterk verstedelijkte Randstad lijkt een betere bescherming van dit gebied ten behoeve van recreatie en natuur op zijn plaats.

Gewenst beleid is daarom:

- indien fietspaden moeten worden aangelegd dit langs de oostrand van Hillegom te doen en langs de Ringvaart van de Haarlemmermeer;
- extra bosstroken aan te leggen aan de oostrand en langs de noordrand in de Oosteinderpolder;
- het waterpeil hoog te houden (in de Vosse- en Weerlanerpolder) c.q. te verhogen (in de Oosteinderpolder);
- de planologische verrommeling tegengaan en extensief grondgebruik (hobbyboeren e.d.) te benutten ten behoeve van het weidevogelbeheer;
- een betere bescherming van de natuurwaarden na te streven. Het is op zijn minst merkwaardig te noemen dat de graslanden van Wassergeest wel onder de Relatienota vallen, terwijl daar vrijwel geen weidevogels broeden.

In 1998 zal de polder Elsbroek op weidevogels worden geteld alsmede op planten worden geïnventariseerd. Van deze polder zijn in 1997 slechts indicatieve gegevens verzameld. Er worden daar al jaren tientallen Grutto's en Tureluurs tijdens het broedseizoen vastgesteld, dus dat belooft een aantrekkelijke inventarisatie te worden! Wie mee wil tellen, hij of zij meldde zich!

Dankwoord

Deze tellingen waren niet mogelijk dankzij de steun van medetellers, in het bijzonder Theo van Woerden, Henk Maat en Fred Teeuwen. De Hillegommers Kees Langeveld en Louis van Trignt maakten ons wegwijs in het gebied. Rob ter Horst van de provincie Zuid-Holland leverde de oude gegevens uit de periode 1972-1977.

Literatuur

- Hustings, M.F.H., Kwak, R.G.M., Opdam, P.F.M., Reijnen, M.J.S.M., 1989, Vogelinventarisatie: achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Natuurbeheer in Nederland, deel 3. PUDOC, Wageningen.
- Vogelwerkgroep Avifauna West-Nederland, 1981. Randstad en Broedvogels. Gianotten, Tilburg.